

Шкуро Антон Сергійович

Національна безпека України та місце Президента в її реалізації

УДК 342.514/.516:351.746.1](477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-3.20>

Шкуро Антон Сергійович
кандидат політичних наук
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
вул. Кафедральна, 2, Чернівці, Україна
ORCID: 0009-0001-7271-1894

Метою статті є дослідження особливостей законодавчого трактування функцій та повноважень Президента України в сфері національної безпеки.

Формат співіснування в безпечному середовищі набув настільки необхідних ракурсів, що подальший розвиток суспільств без захисту прав і інтересів на глобальному чи персональному рівнях немає змісту. Це виражається в комплексному понятті, яке в науковому та в політичному обігу прийнято називати як «національна безпека». Вона становить цілу сукупність дій і методів, на державному рівні, що покликани забезпечити відчуття захищеності громадян, суспільств, держав.

Аналіз наукових обґрунтувань сутності національної безпеки показує, що основним акцентом у даному випадку виступає саме прагнення до збереження чи захисту. Але наявних напрацювань у цій сфері ще недостатньо для повноцінного погляду на проблему гарантування безпеки у межах державної політики. Закономірно, що події, які відбуваються в Україні стимулюють до детального осмислення феномену національної безпеки. Перед державою постали нові загрози не лише ззовні, але й з середини, які потребують роз'яснень.

Перед науковою спільнотою з'явилися нові виклики, серед яких потрібно виокремити ефективну сукупність державних структур, що забезпечать належний рівень захисту прав і свобод громадян, кордонів, суверенітету держави і т.д. Незаперечною у цьому контексті залишається роль Президента України, як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. На нього покладається більша частина конституційних повноважень саме в сфері забезпечення національної безпеки і оборони. Перед інститутом президентства постав ряд питань щодо реалізації державної політики гарантування національної безпеки. Водночас важливим залишається і аспект реалізації Стратегії національної безпеки, положення якої фактично пристосовані до умов воєнного стану.

Опираючись на конституційні норми та положення чинних нормативно-правових актів, Президент сьогодні виконує одну з найосновніших функцій захисту держави в боротьбі з агресією РФ проти України. Саме тому слід ще більше звернути увагу на те, що може здійснювати інститут президентства в сфері національної безпеки, а що ще потребує вдосконалень. Результати дослідження можуть сформувати комплекс уявлень про те наскільки достатнім є інструментарій інституту президентства у сфері національної безпеки і оборони.

Ключові слова: інститут президентства, Президент, національна безпека, Конституція України, Стратегія національної безпеки, захист.

Вступ. В сучасних реаліях сектор безпеки постав перед українським суспільством в новій проєкції, який безпосередньо впливає на стабільність не лише в Україні, але й далеко за її межами. Донедавна така думка могла вважатись утопічною, проте нинішні події, які відбуваються в Україні, свідчать, що глобальна безпека повністю залежить від цивілізованих міждержавних відносин, незалежно від геополітичних чи навіть соціокультурних критеріїв. Теоретико-методологічна база у вирішенні даної проблеми є недостатньою для повноцінного наукового бачення, але наразі перебуває у стані перманентного вдосконалення.

На жаль, після початку російської гібридної агресії у 2014 р. українська безпека набула чітко окреслених форм та потребувала ґрунтовного осмислення в теоретичній та практичній площинах. А після початку широкомасштабної війни РФ проти України у лютому 2022 р., інтерес науковців активізувався у частині вивчення питань про функції та механізми реалізації президентської влади в умовах війни, зі збільшенням його повноважень у сфері керівництва органами, що забезпечують

національну безпеку та оборону нашої держави. Доцільність аналізу президентських повноважень у гарантуванні національної безпеки спричинена введенням в Україні особливого правового режиму воєнного стану, що стало відправною точкою в новій комунікації Президента і сектору національної безпеки.

Проблеми, які вже виникли у сфері національної безпеки, сьогодні вийшли за межі традиційних уявлень і методів. У науковому середовищі існує ряд пояснень тих загроз, які виникли ззовні. Серед них – геополітичне становище України, що спонукає до зазіхання на територіальну цілісність України під приводом відновлення історичної справедливості та нав'язуванням амбіцій в питаннях національної ідентичності. Важливо у даному ракурсі підкреслити роль і місце інституту президентства в Україні, який має безпосередній вплив на формування безпекового середовища в державі.

Доволі виправданим, у даному контексті виступає й питання дослідження Стратегії національної безпеки України, в якій містяться основні принципи

захисту інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Разом із тим, незалежно від національних викликів, які стоять перед Україною, безпека виступає сьогодні необхідністю і навіть глобальною проблемою в існуванні людства та потребує сучасних осмислень з урахуванням взаємовідносин особистості, суспільства та держави.

Мета та завдання. Окреслити законодавче трактування функцій інституту президентства у сфері національної безпеки. Досяжність даної мети є реальною при виконанні таких завдань: проаналізувати наявні дефініції у сфері національної безпеки; обґрунтувати наукові позиції, які розкривають зміст досліджуваного явища; структурувати конституційні та нормативно-правові повноваження, які покладені на Президента; розкрити зміст функцій глави держави у сфері безпеки.

Методи дослідження. Вважаємо, що необхідним і обґрунтованим при дослідженні питань національної безпеки, є методологічний інструментарій, який ґрунтується на засадах системного аналізу нормативно-правової бази, що регламентує комплекс повноважень інституту президентства. Актуальним, у відповідності до предмету нашої статті, є аналіз складних умов та суспільних процесів, які відбуваються в Україні. Важливою для досягнення результатів є систематизація наявного категоріального апарату та його розмежування методом дедукції. Комплексний підхід при використанні вищезазначеної методології дозволить сформулювати наблизений до наукової істини результат та надати ряд ефективних рекомендацій, які в подальшому можуть бути імplementовані в національну політику.

Результати. При розгляді поняття національної безпеки слід скористатись методами дедукції з поступовим висвітленням категоріально-понятійного апарату. Розглядаючи поняття «безпека», науковці прагнуть окреслити суб'єкт-об'єктні взаємозалежності, трактують їх в такий спосіб, коли об'єктами визначаються – особистість, суспільство, держава з її конституційним ладом та територіальною цілісністю [24], а суб'єктом гарантування безпеки виступає держава, яка виконує функції у даній галузі наділяючи повноваженнями законодавчу, виконавчу та судову гілки влади [23, с. 50].

У трактуванні поняття «національна безпека» науковці сходяться на думці, що її ідея сформувалась вперше у США у післявоєнний період. Так, на законодавчому рівні у 1947 р. було прийнято закон «Про національну безпеку». Втім, деякі дослідники схильні вважати, що про «національну безпеку» було відомо ще раніше – з 1904 р., коли цей термін вперше використав американський президент Т. Рузвельт у посланні до Конгресу США. Фактично, з того часу поняття національної безпеки стало об'єктом досліджень у межах політичної науки.

Загалом, поняття «національна безпека» віднайшло своє відображення в наукових працях, які окреслюють фундаментальний характер даного терміну, його теоретико-методологічні проблеми, а також розкривають сутність та зміст національної безпеки. Серед доробку вітчизняних дослідників слід відзначити праці: О. Бодрука [4], В. Горбуліна [6], Є. Кравця [7], В. Ліпкана [10], Г. Почепцова [13].

Переважна більшість наукових позицій представляють «національну безпеку» як захищеність особистісних інтересів, необхідних інтересів суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх посягань. Інтереси у свою чергу становлять комплекс потреб того чи іншого суб'єкта безпеки.

Національна безпека визначається динамічною складовою розвитку держави. Такої думки приримуються дослідники Т. Блистів, В. Колесник, П. Пригунова, К. Карпова. Вони наводять аргументи, що національна безпека України є перманентним процесом, який функціонує разом із системою її забезпечення [1, с. 15].

До речі, В. Ліпкан фокусує увагу на поясненні національної безпеки у якості своєрідної сфери існування людини, нації, держави, культури, традицій і звичаїв, що не тільки об'єднує між собою групу людей, але й зв'язує їх з навколишнім середовищем та історичною спадщиною [11, с. 10]. Саме це, на думку автора, стимулює до збереження матеріального і духовного надбання нації та формує її прагнення до безпеки, що покладає цілий ряд спеціальних обов'язків на державу.

Інший погляд на національну безпеку стосується стану, в якому громадянин, суспільство або держава отримують захист та відчувають захищеність. Таку думку, висловлює М. Левицька [9, с. 7].

Своєрідну державотворчу функцію національної безпеки висвітлює О. Власюк, який констатує широке значення досліджуваного поняття. На його думку, бажання до самозбереження українського народу призвело до проголошення незалежності, що гарантувало вільне існування і саморозвиток, а також захист від внутрішніх та зовнішніх загроз [5, с. 25]. Національна безпека, за визначенням цього автора, постає державно-правовою і суспільною гарантією стабільності в розвитку, а також забезпечує захист цінностей громадян.

Існує думка про те, що в науковому обігу до 2015 р. «національна безпека» трактувалась, як поєднання державної безпеки та громадської безпеки, при цьому перше значення було засобом, а друге – метою визначення та захисту інтересів громадян. За своїм змістом поняття «національна безпека» є динамічним, саме тому воно має властивість змінюватись у відповідності до викликів сучасності.

Отже, поняття «національна безпека» має безсумнівно різноманітне трактування – від сталого поняття оборони до динамічного, комплексного

процесу захисту від внутрішніх та зовнішніх ворогів, їх загроз та агресії. Наприклад, про безпеку як необхідність згадується в доповідях міжнародних організацій. Зокрема, в документі Парламентської Асамблеї йдеться, що європейське суспільство знаходиться перед загрозами злочинності та тероризму, для боротьби з якими функціонують існуючі і створюються нові органи для забезпечення національної безпеки [21]. Національна безпека часто стає ключовим елементом в питаннях зовнішньополітичного співробітництва. Так, безпека України має вагоме, і навіть стратегічне значення для НАТО, про що представництво Альянсу неодноразово заявляло. Вони регулярно згадують, що відносини Україна-НАТО почали розвиватись ще на початку 90-х р. XX ст. і з того часу набули значимого характеру для НАТО. Організація наголошує про те, що з початком повномасштабного вторгнення рф у 2022 р. НАТО та держави-члени надають безпрецедентну допомогу Україні для забезпечення національної безпеки [22]. Це ще раз підкреслює важливість досліджуваної тематики для глобальної спільноти.

При вивченні «національної безпеки» слід надати вагоме значення суб'єктивному фактору, яким постає держава. Українська Конституція зафіксувала положення про національну безпеку в ст. 3, 27, 28 та ст. 29 [16]. Так, Основний Закон визнає безпеку і недоторканість людини найвищою соціальною цінністю, а обов'язком держави є захист життя людини, її свобода та особиста недоторканість.

Не менш важливим, у нашому дослідженні є розгляд об'єктів національної безпеки, до яких слід віднести: громадян, а також їхні права і свободи; суспільство з духовними та матеріальними цінностями; державу з її конституційним устроєм, суверенітетом та територіальною цілісністю. В продовження думки, варто виділити чинники, які визначають основи національної безпеки [14, с. 58–59]. До них, на нашу думку, входять – незалежність і суверенітет, територіальна цілісність; громадянське суспільство та його розвиненість, демократичні принципи, функціонування законодавчої бази та її ефективна реалізація; існування національної ідеї та стратегії національного розвитку; важливим аспектом слід виділити внутрішньополітичну стабільність, а також національну згоду і єдність.

Зважаючи на зовнішні обставини, які призвели до впровадження в Україні особливого правового режиму – воєнного стану, варто проаналізувати весь комплекс повноважень, що покладені на Президента України, який є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання прав і свобод людини і громадянина.

У цьому контексті можна продовжити думку О. Олабин [12], що інститут президентства в Україні сьогодні слід розглядати у вигляді результату

суспільного запиту українського народу на національного лідера з авторитетом, та такого, який може вивести країну з кризи. До вищезазначеного слід додати і актуальний запит суспільства на те, що саме чинний Президент з наявним обсягом повноважень зможе забезпечити Україні територіальну цілісність та недоторканість кордонів, незважаючи на збройну агресію, яку розпочала рф після 2022 р., та зможе забезпечити ефективне повоєнне відновлення України.

На Президента України, як на одноособовий державний орган, покладено широке коло повноважень, що спрямовані на забезпечення національної безпеки і оборони держави. Нормативно-правовий аналіз засвідчує, що серед усіх органів, які забезпечують національну безпеку країни саме Президент займає ключову посаду, яка очолює цю ієрархію органів влади. Наголосимо, що інститут президентства виступає основним суб'єктом забезпечення національної безпеки і оборони держави. Іншими суб'єктами виступають Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та РНБОУ.

Функції глави держави впливають зі статусу Президента, який регламентується нормами Конституції України. Вони ж визначають і сукупність прав та обов'язків Президента або повноважень, половина з яких стосується сфери національної безпеки та оборони. У цьому питанні на інститут президентства покладається принципова роль центру прийняття політичних рішень у сфері безпеки, оборони, зовнішньої політики.

Президент здійснює так званий самостійний вид державної влади, яку науковець В. Шатило назвав, як «президентська влада» [15]. Глава держави реалізує нормотворчі повноваження, опираючись на які видає укази та розпорядження, що є обов'язковими до виконання на всій території України. Також президентська влада виражається в тому, що Президент виконує унікальні функції, які неможливо делегувати іншим органам чи службам.

Важливо виділити ст. 17 Конституції України, в якій йдеться про те, що захист суверенітету України і територіальної цілісності є найважливішими функціями держави і справою всього українського народу. Також функцією сприяння національній безпеці наділені органи державної влади в межах своєї компетенції, а Президент як глава держави забезпечує їх ефективну взаємодію. У свою чергу, як вказано у ст. 104 [16] Президент усіма своїми діями зобов'язується боронити суверенітет і незалежність України. Своєрідним свідченням того, що Президент України має відношення до всіх аспектів національної безпеки є ст. 102 [16] Конституції України, зокрема у ній зазначено, що «Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності Укра-

їни, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [16].

Таким чином, у цій статті Конституції Президент проголошується гарантом державного суверенітету та територіальної цілісності України. Він виконує покладені повноваження гарантувати реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО. Про результативність його діяльності свідчить рішення лідерів держав-членів Євросоюзу на саміті ЄС 25–26 червня 2024 р. Висловлену думку підтверджують і слова Голови Європейської ради Ш. Мішеля, який заявив, що «лідери Європейського Союзу ухвалили рішення про початок переговорів з Україною і Молдовою про вступ у ЄС. Відповідне рішення було погоджене у Брюсселі під час саміту Євросоюзу» [3].

Розкриваючи зміст конституційного закріплення повноважень Президента у сфері національної безпеки варто зупинитись і на ст. 106 [16] Основного Закону. Відповідно до її положень, Президент призначає та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора, за поданням до ВРУ призначає та звільняє з посади Голову Служби Безпеки України, є Верховним Головнокомандувачем ЗСУ, головою РНБОУ, присвоює вищі військові звання, призначає на посади та звільняє з посад вище командування ЗСУ та інших військових формувань.

Доволі принциповим залишається момент покладених на Президента обов'язків з координації діяльності органів державної влади, які забезпечують національну безпеку та обороноздатність держави, зокрема щодо взаємодії Президента та Уряду. Гарант Конституції безпосередньо впливає на процес забезпечення національної безпеки через діяльність виконавчої гілки влади – Кабінету Міністрів України, адже саме Уряд забезпечує реалізацію законів і нормативно-правових актів у сфері національної безпеки.

Законодавством передбачене і те, що Президентіві підпорядковуються такі органи, як Служба зовнішньої розвідки, Служба безпеки України, Управління державної охорони. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про Службу безпеки України» [20] Президент затверджує «Положення про Антитерористичний центр при СБУ» за поданням Кабінету Міністрів України.

Повноваження інституту президентства у сфері національної безпеки мають широку представленість у відповідному Законі України «Про національну безпеку України» [17], де визначено повноваження глави держави щодо здійснення контролю за сектором безпеки і оборони. У Законі визначено

основні засади державної політики, які повинні гарантувати громадянам захист від загроз.

У 1 ст. даного Закону чільне місце займає важливий документ, який є основою для планування і реалізації політики у сфері національної безпеки – «Стратегія національної безпеки України». Вона була відсутня в Україні впродовж перших 16 років незалежності. Зрештою першу Стратегію прийняли у 2007 р., в основу якої ввійшли положення Конституції та інших законів і міжнародних угод. Згодом стратегічний документ зазнав змін у 2012 р., коли влада Президента Януковича вилучила положення про курс України до НАТО. Після Революції Гідності у 2015 р. сформували третю редакцію Стратегії. І вже чинна редакція Стратегії національної безпеки України була прийнята Указом Президента у 2020 р. під назвою «Безпека людини – безпека країни» [19].

Всі вищезазначені варіанти документу відображали, відповідно до часу прийняття, еволюцію бачення політичної еліти пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки. Саме у цій частині дослідження слід знову повернутись до визначення динамічного характеру поняття «національна безпека», яке змінювалось одночасно із викликами часу.

Сама Стратегія національної безпеки виступає головним документом довгострокового планування. Вона розробляється за дорученням Президента, схвалюється РНБОУ та затверджується Указом Президента.

Вважаємо, що доречно погодитися з слушною думкою В. Лагодіної про те, що розробка Стратегії є не тільки потребою, а й нагальною необхідністю виживання держави у сучасному світі [8, с. 74–75]. Дослідниця схильна вважати, що основу Стратегії національної безпеки має становити національна ідея, а саме життєві орієнтири, які сформували такі категорії як державність, духовність, демократія, добробут.

При аналізі змісту Стратегії, прийнятої у 2020 р. дослідники відзначають основні категорії в боротьбі з загрозами, зокрема: прогнозування, виявлення, попередження, убезпечення. Це свідчить про те, що розуміння національної безпеки формується в комплексному баченні сучасної воєнної ситуації, з доцільністю урахування поширених загроз національним інтересам України.

Даний стратегічний документ дає можливість вирішити цілий ряд питань, які стоять перед державою. Серед них важливо вказати, що Стратегія визначає: пріоритетне бачення національних інтересів України та забезпечує національну безпеку, основні напрями державної політики і цілі; окреслює ключові напрями зовнішньополітичної діяльності держави для реалізації її національних інтересів і гарантування безпеки; моделює поточні та прогнозовані загрози, які постають перед наці-

ональною безпекою України; пропонує бачення в питаннях удосконалення сектору безпеки і оборони; представляє наявні ресурси, які необхідні для реалізації Стратегії.

Підкреслимо, що Стратегія національної безпеки ілюструє те, як Україна поділяє цінності Європейського Союзу і стратегічні цілі, а також розглядає інтеграцію до політичних органів цієї потужної міжнародної організації у вигляді пріоритетного напрямку зовнішньополітичної діяльності.

Таким чином, нормативне регулювання у сфері національної безпеки не обмежується лише імперативними догмами, які виражаються конституційними положеннями чи змістом відповідних законів. Поняття захисту національних інтересів у вигляді забезпечення національної безпеки, включає також і можливість прояву стратегічного бачення, що сприяє плануванню, а інколи навіть передбачити наслідки, які можуть настати.

Висновки. У результаті проведеного аналізу, слід виокремити думку про те, що глобальний, неординарний розвиток світової спільноти, прояви військової агресії, тероризму тощо загострили важливість забезпечення національної безпеки, що набуває все більшого значення при формуванні дружньої підтримки, взаємодії і співпраці у міждержавних відносинах, які стимулюють до пошуку нових форм захисту суверенітету, територіальної цілісності, державних кордонів. Принципи, які закладаються при розробці державної політики у даній сфері повинні враховувати динамічність структури національної безпеки. Здійснений аналіз виявив, що наявний зміст дефініції «національна безпека», окреслює здебільшого форму захисту й оборони інтересів держави та громадянина.

Українська політична історія проілюструвала, що від початку незалежності наша держава сформувала унікальну систему національної безпеки на основі реальних викликів, які стояли перед державою в різні періоди її існування. З набуттям досвіду, українська політика довела, що реалізація ідей, концепцій і програм у сфері національної безпеки відбувається в безпосередній синергії усіх учасників політичного процесу. Важливим завданням у цьому контексті залишається стратегічне планування, яке потребує розробки ефективних інструментів, з дотриманням і врахуванням національних інтересів.

При цьому, пріоритетну позицію займає створення нормативно-правової бази, що ґрунтується на основі Конституції України, яке регулює суспільні відносини, визначає форми і зміст безпечного середовища, встановлює правила існування при безпосередній комунікації з зовнішнім світом. Наукова спільнота довела, що в українській політиці відбулись значні трансформації, які призвели до створення нових інституцій, що сприяли зміцненню національної безпеки України.

Дослідження проілюструвало, що серед основних центрів прийняття рішень у сфері забезпечення національної безпеки займає інститут президентства, на який покладено цілий ряд конституційних повноважень, які глава держави має можливість реалізувати в розширеному вигляді особливо у період дії воєнного стану. Статус Президента України нині відіграє універсальну роль оскільки він продовжує розвиток ідей і концепцій у сфері національної безпеки, а також формує державну політику у цій площині. Невід'ємною функцією Президента є здійснення контролю за діяльністю відповідних органів, які забезпечують оборонну політику держави. Таке комплексне бачення допомагає вдосконалити уявлення про загрози національній безпеці, але водночас потребує детальнішого вивчення.

У результаті нашого аналізу з'явилось чітке переконання, що у державній політиці у сфері національної безпеки пріоритетне значення належить Стратегії національної безпеки. Її положення зазнавали певних трансформацій, але зрештою чинна редакція відповідає сучасним викликам, які стали значно складнішими через необхідність ведення боротьби проти збройної агресії РФ та збереження незалежності України.

Встановлено, що окреслений комплекс повноважень інституту президентства надає більше підстав для розуміння й осмислення того, чи є достатнім вплив Президента на формування засад національної безпеки. Водночас вважаємо за доцільне звернути увагу на той факт, що визначені законодавством функції та повноваження не повністю реалізуються Президентом, що могло би гарантувати повноцінне забезпечення національної безпеки. Можемо припустити, що рішення, які приймає Президент не завжди мають індивідуальний характер, а піддаються впливу його середовища у вигляді Апарату Президента. Саме така наукова розвідка може стати предметом наступних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блистів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. К. № 4, 2015. С. 13–26.
2. Бобрицький Л. Контроль, що здійснюється Президентом України за сектором безпеки і оборони. *Менеджер*. 2020. № 1. С. 118–128.
3. Богданьок О., Михайлов Д., Пашко В. У Брюсселі ухвалили рішення про початок переговорів з Україною про вступ в ЄС – голова Євроради. URL: <https://suspilne.media/639238-u-brusseli-uhvalili-risenna-pro-pocatok-peregovoriv-z-ukrainou-pro-vstup-v-es-golova-evroradi/> (дата звернення: 24.06.2024).
4. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти. *Рада національної*

безпеки і оборони. Національний ін-т проблем міжнародної безпеки. Київ : НІПМБ, 2001. 300 с.

5. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. Наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.

6. Горбулін В. П. Національна безпека України та міжнародна безпека. *Політична думка*, 1997. С. 76–88.

7. Кравець Є. Я. Національна безпека України: до концепції законодавства. *Вісник АН України*. 1994, № 1. С. 83–90;

8. Лагодіна В. Національна безпека як зміст і мета державної політики України. «*Правова інформатика*». 2007, № 2(14). С. 69–76.

9. Левицька М. Б. Теоретико-правові аспекти забезпечення національної безпеки органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ. 2002. 17 с.

10. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. Київ : Текст, 2003. 600 с.

11. Ліпкан В. А., Ліпкан О. С. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях: словник. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. К., 2008. 400 с.

12. Олабин О. Інститут президента в системі органів державного управління. *Інститут Президента України в системі державної влади України*. К., 2014. С. 78–81.

13. Почепцов Г. Г. Особливості формування системи національної безпеки на перехідному етапі. *Спостерігач*. 1996, № 20. С. 22–27.

14. Сиволап Л. А. Теоретичні аспекти національної безпеки країни та вплив на неї економічної безпеки. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. Маріуполь. 2014, Вип. 27. С. 55–62.

15. Шатило В. Теоретичні проблеми інституту президентства в Україні : автореферат дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. К., 2005. 18 с.

16. Конституція України від 28.06.1996 р. : станом на 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 23.06.2024).

17. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII : станом на 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (дата звернення: 25.06.2024).

18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015 : станом на 16.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> (дата звернення: 25.06.2024).

19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020 : станом на 14.09.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020?find=1&text=воєнний+стан#w1_1 (дата звернення: 25.06.2024).

20. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII : станом на 02.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 25.06.2024).

21. Democratic oversight of the security sector in member states. URL: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17360&lang=en> (дата звернення: 23.06.2024).

22. Relations with Ukraine. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 24.06.2024).

23. Shanor C., Hogue L. National Security and Military Law. St. Paul: West Publishing Co., 2003. 366 p.

24. Stuart D. Creating the National Security State. Princeton: Princeton University Press, 2008. 360 p.

REFERENCES:

1. Blystiv T. I., Kolesnyk V. T., Pryhunov P. Ya., Karpova K. V. Kontseptualni pidkhody do vyznachennia metodolohichnoi funktsii zakonodavchoho zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. K. № 4, 2015. S. 13–26.

2. Bobrytskyi L. Kontrol, shcho zdiisniuietsia Prezydentom Ukrainy za sektorom bezpeky i oborony. *Menedzher*. 2020. № 1. S. 118–128.

3. Bohdanok O., Mykhailov D., Pashko V. U Briusseli ukhvalyly rishennia pro pochatok perehovoriv z Ukrainoiu pro vstup v YeS – holova Yevrorady. URL: <https://suspilne.media/639238-u-brusseli-uhvalili-risenna-pro-pochatok-peregovoriv-z-ukrainou-pro-vstup-v-es-golova-evroradi/> (дата звернення: 24.06.2024).

4. Bodruk O. S. Struktury voiennoi bezpeky: natsionalnyi ta mizhnarodnyi aspekty. Rada natsionalnoi bezpeky i oborony. *Natsionalnyi in-t problem mizhnarodnoi bezpeky*. Kyiv : NIPMB, 2001. 300 s.

5. Vlasjuk O. S. Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky: Vybr. Nauk. pratsi. Kyiv : NISD, 2016. 528 s.

6. Horbulin V. P. Natsionalna bezpeka Ukrainy ta mizhnarodna bezpeka. *Politychna dumka*, 1997. S. 76–88.

7. Kravets Ye. Ya. Natsionalna bezpeka Ukrainy: do kontseptsii zakonodavstva. *Visnyk AN Ukrainy*. 1994, № 1. S. 83–90;

8. Lahodina V. Natsionalna bezpeka yak zmist i meta derzhavnoi polityky Ukrainy. «*Pravova informatyka*». 2007, № 2(14). S. 69–76.

9. Levytska M. B. Teoretyko-pravovi aspekty zabezpechennia natsionalnoi bezpeky orhanamy vnutrishnikh sprav : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. NAN Ukrainy. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ. 2002. 17 с.

10. Lipkan V. A. Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia. Kyiv : Tekst, 2003. 600 s.

11. Lipkan V. A., Lipkan O. S. Natsionalna i mizhnarodna bezpeka u vyznachenniakh ta poniattiakh: slovnyk. Vyd. 2-ге, dopovn. i pererobl. K., 2008. 400 s.

12. Olabyn O. Instytut prezidenta v systemi orhaniv derzhavnoho upravlinnia. *Instytut Prezidenta Ukrainy v systemi derzhavnoi vlady Ukrainy*. K., 2014. S. 78–81.

13. Pocheptsov H. H. Osoblyvosti formuvannia systemy natsionalnoi bezpeky na perekhidnomu etapi. *Sposterihach*. 1996, № 20. S. 22–27.

14. Syvolap L. A. Teoretychni aspekty natsionalnoi bezpeky krainy ta vplyv na nei ekonomichnoi bezpeky. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho*

universytetu. Seriiia : Ekonomichni nauky. Mariupol. 2014, Vyp. 27. S. 55–62.

15. Shatylo V. Teoretychni problemy instytutu prezidentstva v Ukraini : avtoreferat dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.02. K., 2005. 18 s.

16. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. : stanom na 01.01.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (data zvernennia: 23.06.2024).

17. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII : stanom na 31.03.2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#top> (data zvernennia: 25.06.2024).

18. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i obrony Ukrainy vid 06.05.2015 r. «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015 : stanom na 16.09.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> (data zvernennia: 25.06.2024).

19. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i obrony Ukrainy vid 14.09.2020 r. «Pro Stratehiiu

natsionalnoi bezpeky Ukrainy» : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020 : stanom na 14.09.2020 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020?find=1&text=воєнний+стан#w1_1 (data zvernennia: 25.06.2024).

20. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2229-XII : stanom na 02.08.2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (data zvernennia: 25.06.2024).

21. Democratic oversight of the security sector in members states. URL: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17360&lang=en> (data zvernennia: 23.06.2024).

22. Relations with Ukraine. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?selectedLocale=en (data zvernennia: 24.06.2024).

23. Shanor C., Hogue L. National Security and Military Law. St. Paul: West Publishing Co., 2003. 366 p.

24. Stuart D. Creating the National Security State. Princeton: Princeton University Press, 2008. 360 p.

National security of Ukraine and the role of the President in its implementation

Shkuro Anton Serhiiiovych

Candidate of Political Sciences
Yurii Fedkovych Chernivtsi National
University
Kafedralna str., 2, Chernivtsi, Ukraine
ORCID: 0009-0001-7271-1894

The purpose of this article is to examine the legislative interpretation of the functions and powers of the President of Ukraine in the field of national security.

The framework of coexistence within a secure environment has become so essential that the further development of societies without the protection of rights and interests at both global and personal levels is inconceivable. This necessity is encapsulated in the comprehensive concept commonly referred to in scientific and political circles as «national security». It encompasses a series of actions and methodologies at the state level, aimed at ensuring a sense of security for citizens, societies, states.

An analysis of the scientific justifications of national security reveals that the primary emphasis is on the desire to preserve or protect. However, current advancements in this field are not yet sufficient to provide a comprehensive understanding of the problem of ensuring security within the framework of state policy.

The events in Ukraine naturally stimulate a detailed exploration of the phenomenon of national security. The nation is confronted with new threats, both external and internal, which necessitate explanations.

The scientific community is confronted with the challenge of identifying an effective set of state structures that will ensure an adequate level of protection for citizens' rights and freedoms, state borders, and national sovereignty. In this context, the role of the President of Ukraine as the Supreme Commander-in-Chief of the Armed Forces remains paramount. The President is vested with the majority of constitutional powers in the realm of national security and defense. The institution of the presidency thus faces several issues in implementing state policies to ensure national security. A critical aspect of this implementation is the execution of the National Security Strategy, whose provisions have been adapted to the conditions of martial law.

Based on constitutional norms and provisions of other legal acts, the President currently performs a crucial role in safeguarding the state against Russian aggression towards Ukraine. Consequently, it is imperative to closely examine the capabilities of the institution of the presidency in the domain of national security and identify areas for improvement. The findings of this study can contribute to a comprehensive understanding of the adequacy of the presidential tools in the field of national security and defense.

Key words: institution of the presidency, President, national security, Constitution of Ukraine, National Security Strategy, protection.